

EEEH Dergi
Eşit, Erişilebilir, Engelsiz Hayat

Sayı: 46

Aralık 2017

Editörler: Elif Emir Öksüz, Deniz Aydemir Döke, Meral Sözen.

Yazım Denetimi: Gülcan Altun, Pınar Yavuz.

Web Sorumlusu: Burak Sarı.

Ses Teknik Destek: Burak Sarı.

Yayınlayan: Engelsiz Eriřim Derneęi.

İletişim Bilgileri:

Web: <http://eeeh.engelsizerisim.com>

E-posta: eeehdergi@gmail.com

Facebook: www.facebook.com/eeehdergi

Twitter: www.twitter.com/eeehdergi

İçindekiler

İçindekiler	2
Editörden	3
Görme Engelli Çocuklar ve Cinsel Eğitim	4
Braille Yazının Benim İçin Önemi	7
Mutfak İşlerine Sıfırdan Giriş - 1	9
Beceriksiz miyim Yoksa Dahi mi? Ya da.....	15
3 Aralık Paradoksu	18
Engeli Kardeşlerim, Bir Sağlamcılık İzdüşümü	22
Biz Ne Ara Bu Kadar Kötü Olduk.....	27
Anlayamazsınız.....	29

Editörden

Merhaba sevgili okurlar,

Yılın son sayısı olan 46. sayımızda, her ne konu varsa en derinine inen yazılarla karşınızdayız.

Pınar Yavuz'un önemle üzerinde durulması gereken ama hep yüzeyinden geçilen görme engellilerin cinsel eğitimi hakkındaki yazısıyla başlıyoruz.

Konuk yazarımız Gözde Kılıç da Braille yazının görmeyenlerin eğitimindeki vazgeçilmez yerini anlatıyor.

Ve EEEH Dergi iftiharla sunar: Diğer bir konuk yazarımız Murat Kefeli, yemek yapmak isteyenler için hazırladığı yazı dizisinin ilk bölümüyle karşınızda.

Eylem Yurtsever de samimiyetle paylaştığı deneyimleri üzerinden eğitim hayatında karşılaştığı ön yargıları irdeliyor.

Yeniden yazar kadromuza katılan Canan Çam Yücel medyada yaratılan 3 Aralık algısıyla ülkemizde engellilerin yaşadığı asıl gerçekliği karşılaştırıyor.

Engin Yılmaz ise engellilerden bahsederken kullanılan bir sözcüğün çağrıştırdıklarından hareketle, normal kavramının kaynağını gösteriyor bize.

Engellilere ilişkin bir olumsuz tutumu eleştirirken, aynı olumsuzluğu yineleyen sığ zihinlere derinlik katıyor Burak Sarı'nın anlatısı.

Ezberden duyarlılık göstermeye çalışanların anlamadığı bir şeyler var. Nedir bu anlaşılamayan dersiniz Meral Sözen anlatmaya çalışıyor anlaşılmayanı.

Yeni yılın her birimize eşitlik, mutluluk ve derinlik getirmesi dilekleriyle biz yine burada olacağız.

Herkese iyi okumalar.

Görme Engelli Çocuklar ve Cinsel Eğitim

Pınar Yavuz

pinyav@gmail.com

Sayı 46, Aralık 2017

Kasım ayında “Okulda Ergeni Görmek” isimli Türkiye Aile Sağlığı ve Planlaması Vakfı tarafından gerçekleştirilen bir konferansa katıldım. Eğitim ve sağlık alanında çalışan uzmanların yer aldığı etkinlikteki konuşmacılardan biri Seksolog Rayka Kumru idi. Rayka Kumru, Kanada’da Sosyoloji ve Cinsellik Bilimleri programında lisans eğitimi alıp, Avustralya’da Seksoloji üzerine yüksek lisans eğitimini tamamlamış genç bir uzman. Konferansa “Cinsel Eğitimde Değişim ve Gelişmeler” başlıklı bir sunumla katılmıştı. Sunum boyunca engelliliğe sürekli vurgu yapması çok dikkat çekiciydi. Hatta teması engellilik olmayan bir konferansta uzmanın kendi alanı ile ilgili konuşurken engelliliği bu kadar dile getirdiğini ilk defa duydum diyebilirim. Örneğin; cinsellik eğitimi verirken kullanılan oyuncak ya da kukla gibi materyallerden bahsetti ve sık sık bu materyallerin görme engelliler için de erişilebilir olduğu ya da olmadığı hakkında bilgilendirme yaptı. Hatta bir ara, Teksas Austin’deki bir körler okuluna cinsellik eğitimi için anatomik bir kadın ve erkek mankenin yasal prosedür gereği satın alınamadığını ancak bir dernek üzerinden bağış yapılarak temin edildiğini aktardı.

Dergimizin geçmiş sayılarında da zaman zaman dile getirildiği gibi toplum genellikle engelli bireyleri aseksüel ve cinsiyetsiz görme eğiliminde. Bu yaklaşım engelli kişilerin cinsellik ihtiyacını yok sayma, duygusal ya da fiziksel bir birlikteliklerinin olmayacağına inanma ya da herhangi birisine sorulmayacak özel soruları engeli olan kişiye rahatlıkla yöneltilme gibi farklı şekillerde tezahür ediyor. Fakat her ne kadar cinsellik tabu, engelli cinselliği daha da büyük bir tabu ise de inkâr etmek ya da görmezden gelmek onu yok saymıyor ya da ortadan kaldırmıyor.

Uzman Psikolojik Danışman Hilal Döner “Görme Engelli Yetişkinlerde Cinsel Bilgi, Cinsel Yaşantı ve Cinsellik Eğitimine İlişkin Görüşler” başlıklı yüksek lisans tezinde 10’u erkek, 8’i kadın toplam 18 yetişkin görme engelli bireyle görüşmeler gerçekleştirmiş.

Yapılan görüşmeler analiz edildiğinde cinsellik konusundaki bilgilendirmelerin materyal ve içerik anlamında erişilebilir olmadığı; Braille baskı kitaplar, sesli betimlemesi yapılmış videolar ve dokunsal materyallerin yer aldığı kapsayıcı bir eğitime ihtiyaç duyulduğu sonucuna varılmış.

Cinsiyetle ve cinsellikle ilgili kavramlar çocukluk yıllarında oluşmaya başlar. Görme engelli çocuklar gören akranlarından farklı olarak kadın ve erkek bedeni arasındaki farkı, çeşitli vücut biçimlerini ya da hamilelikte yaşanan değişimi gözlemlemiyor. Bunun yanı sıra, çocukların bu tür konularda bilgilendirilmesi için genellikle onların soru sormaları beklenir. Çünkü soru sormaları bilgiyi almaya hazır oldukları şeklinde değerlendirilir. Fakat çocuklar genellikle gördüğü, şahit olduğu bir olay üzerinden bu soruları sorar. Karşı cinsten arkadaşının cinsel organını giyindiği ya da oyun oynadığı esnada fark eden bir çocuğun onun bedeninin neden kendisinininkinden farklı olduğunu sorması ya da televizyonda öpüşen bir çifti gören çocuğun onların ne yaptığını sorması gibi. Görme engelli bir çocuk gören akranlarının televizyon, gazete, internet ya da kitaplar yoluyla sahip oldukları bilgilere erişemeyebilir. Tüm bu saydığım nedenlerden ötürü görme engelli bir çocuğa ailenin bu konuları o sormadan açıklaması, kendi bedenine dokunarak ya da oyuncaklar üzerinden bilgi sağlaması önemlidir.

Özellikle bizim kültürümüzde dokunma, öpme, sarılma, kucaklama, yanaktan makas alma gibi eylemler çocukları severken sıklıkla kullanılır. Çocuklar bu hareketlerin kime ne şekilde yapılacağı bilgisini aslında ailelerini taklit ederek de öğrenir. Bu nedenle ailelerin görme engelli çocuklarıyla bu hareketlerin sıklığı, sınırı ve kimlerle uygun bir şekilde gerçekleştirilebileceğine dair konuşması faydalı olur. Ayrıca son zamanlarda okullarda istismara yönelik bilgilendirici etkinlikler çoğaldı. Bu çalışma genellikle iyi dokunma ve kötü dokunma kavramları üzerinden anlatılıyor. Görme engelli bir çocuğun gören bir çocuğa göre daha fazla dokunmaya maruz kaldığını düşünürsek bu konudaki ayırımın yine doğru ve uygulamalı bir şekilde kendisine aktarılması önemli. Ayrıca çocuğun dokunulmama hakkının olduğu ve kendisini rahatsız eden bir dokunma gerçekleşirse buna hayır deme hakkının bulunduğu da özellikle vurgulanmalı.

Küçük yaşlardan itibaren doğru bir şekilde verilen aile içi ve okul eğitimleri görme engelli çocukların hem biyolojik hem sosyal boyutu olan cinsel gelişimlerini sağlıklı bir şekilde tamamlamalarını sağlayacaktır.

Braille Yazının Benim İçin Önemi

Gözde Kılıç

gozde.kilic@bilgi.edu.tr

Sayı 46, Aralık 2017

Merhaba sevgili EEEH Dergi okurları. Bu yazımda sizlere Braille yazının görme engellilere katkılarından ve benim için ne ifade ettiğinden söz etmek istiyorum. Ben Braille yazı ile 1996 yılında İstanbul Kilyos'ta bulunan Veysel Vardal Görme Engelliler Ortaokulu'nda tanıştım. Görme duyumu sonradan kaybettiğim için görme engelliler okuluna ortaokul birinci sınıfta yani şimdiki deyişle altıncı sınıfta başladım. Braille yazıyı öğrenirken önceleri çok zorlandım. Braille harfleri ezberlemek ve parmaklarımla hissetmeye çalışmak, benim için ayrı bir sorun olmuştu. Sanki hiç başaramayacak gibi hissediyordum kendimi. Sadece okuyup yazmak olsa iyi, ah bir de kısaltmalar olmasa. Nasıl ezberleyecektim onca kısaltmayı? Tek harfli kısaltmalar, iki harfli kısaltmalar, hece kısaltmaları. Ah ne yapacaktım ben? Tamam, bu kısaltmalar hızlı yazıp okumam için çok önemliydi. Zaman ve karton tasarrufu da sağlıyordu. Ama ben sanki hiç öğrenemeyecektim. Günler haftaları, haftalar da ayları kovaladı ve hiç farkına bile varmadan kendimi Braille yazıp okurken buldum. Hele de yazması, okumadan daha keyifliydi. Kalemi kartona batırıp çıkardıkça çıkan pıt pıt ses, ne kadar da güzeldi. Başlarda ne kadar da karmaşık dediğim Braille harfleri şimdi rahatlıkla hissedip okumak, eşsiz bir duyguydu. Evet zorlandım. Bir yandan derslere adapte olup takip etmek, diğer yandan da Braille okuyup yazmaya çalışmak beni epeyce sarsıyordu ama yılmadım, istedim ve başardım. Çünkü mürekkep yazıyı okuyamıyordum ve Braille'i öğrenmek zorundaydım.

Braille yazıyı öğrendikten sonra, okul hayatım da kolaylaştı. Yedinci sınıfa geçtiğimde, her şey daha kolaydı, sekizinci sınıfta artık ben de diğer öğrenciler gibi hızlı yazıp okuyabiliyordum. Ortaokul bitip de lise hayatım başladığında, Braille yazıdan uzaklaşma korkusuna kapıldım. Nereden bulacaktım ki Braille'i? Sonra "Hayır uzaklaşmayacağım" dedim ve derslerde Braille yazıyı kullanarak not tutmaya başladım. Yetişemediğim yerlerde de arkadaşlarımla defterlerini ödünç istedim ve evde ailemin yardımıyla

eksiklerimi tamamladım. Böylece, Braille'den de uzaklaşmamış oldum. Braille sayesinde imla hatalarımı da düzeltebildim. Sınavlara çalışırken bu notların bana faydasını hiçbir şeye değişmem. Başarılı bir not ortalamasıyla liseyi bitirmem, Braille sayesinde oldu desem, yanlış olmaz. Braille okuyup yazmak, benim için bir keyif olmuştu artık. Üniversite hayatımda da Braille'i hep kullandım. Özellikle de İngilizce dersini, Braille sayesinde fazla zorlanmadan geçtim. Tamam, kabul ediyorum. Sesli kaynakların da önemi büyük ama Braille benim hayatımın bir vazgeçilmezi olmuştu bundan böyle. Hem sesli kaynaklardan çalışmak, hem de Braille yazıp okumak okul hayatımı iyice kolaylaştırıyordu. Yazarak çalışmak, öğrendiklerimin kalıcı olmasını da sağlıyordu.

Üniversiteden mezun olduktan sonra da Braille'i hiç bırakmadım. Koro çalışmalarında şarkı sözlerini Braille yazıyor, notaları Braille okuyordum. Bu sayede koro çalışmalarında diğerlerine göre daha az zorlanıyordum.

Sonraki yıllarda TÜRGÖK'ten ödünç kabartma kitaplar aldım. Bu kitaplardaki yazım yanlışlarını düzeltme görevini üstlendim. Bu sayede de yazım yanlışlarımı düzeltme fırsatı buldum. Cümle kurarken daha dikkatli olmaya başladım.

Aslında Braille yazı konusu sayfalarca yazsam da yine bitmez. Artık yazımı sonlandırmalıyım. Son olarak şunu demek istiyorum. "Lütfen herkes Braille yazıp okusun ve Braille yaşasın."

Mutfak İşlerine Sıfırdan Giriş - 1

Murat Kefeli

m.k@muratkefeli.com

Sayı 46, Aralık 2017

ARAÇ SEÇİMLERİ

Birçok kişi mutfakta bir şeyler yapmayı; hatta mutfakta iyi bir şeyler yapmayı; hatta ve hatta mutfakta hem iyi hem de yenilebilecek şeyler yapmayı arzular. Ancak işe nereden başlaması gerektiğine, bu süreçte nelere ihtiyaç duyacağına ve nasıl yapacağına dair sorulara yeterli yanıtları veremediği için gerekli başlangıcı yapamaz. Mutfak işlerine sıfırdan başlayacak olanlar için gereken bilgileri birkaç makaleden oluşacak olan bu yazı dizisinde toparlamaya çalışacağım. Yazı dizisinin bu bölümünde mutfakta ihtiyacınız olan araç ve gereçleri anlatmaya çalıştım. Sonraki yazılarda ölçeklendirme, soyma, doğrama, küçük püf noktalar gibi bilgilere yer vereceğim. Eğer siz de benim kadar şanslıysanız kimseyi zehirlemeden ve en önemlisi zehirlenmeden mutfakta bir şeyler üretmeye başlayabilirsiniz.

TENCERE SEÇİMİ

Yemeğin lezzeti, pişme süresi ve ortalığın ne kadar batacağıyla doğrudan alakalı olduğu için tencere seçimi hayli önemli bir konu. Benim önerim, piyasada "makarna tenceresi" olarak satılan ürünlere yönelmeniz. Yirmi santim çapa sahip olan bu tencerelerin derinliği on dört santim oluyor. Tencerelerin kalıpları litre kapasitesine göre hazırlandığı için normalde yirmi santimlik tencereler on santim civarında bir derinliğe sahip oluyor. Makarna tenceresinin derinliğinin fazla olması bir şeyler kavururken sebzelerin ocağa saçılmasını engelliyor. Aynı zamanda makarna tenceresinin kapağı süzgeç vazifesi görüyor. Kapağın yarısı delikli olduğu için kaynatılan sıvıların taşmasını büyük ölçüde engelliyor. Elbette ki taşacak olan sıvı kapta durmuyor; ancak kapaklar delikli olduğu için tencere içinde köpüren sıvı taşmadan önce kapağın iç tarafına çarptığında cozturtulu bir ses çıkararak hızlıca müdahale etmenize imkân veriyor. Bazı yemeklerde blender da kullanmak zorunda kalacağınız için tüm tencerelerinizi derin

cazibesi olan teflon makarna tenceresi olarak satın alma şansınız yok. Çapı ve derinliği çok kullanışlı olduğu için tırım tırım aynı boyda granit veya çelik tencere aradım; ancak Türkiye'de bu boyda ürün bulamadım. Üretimi yapılan tencerelerin kalıpları litre hesabına göre hazırlandığı için çapı yirmi santim olan tencerelerin çoğunluğu on santim civarında bir derinliğe sahip. Tefal'in "derin tencere" olarak satılan ve granit bir ürününü ikincil tencere olarak kullanabilirsiniz. Yirmi santim çapında olan bu tencerenin derinliği ise on bir santim. Bu boydaki bir tencere ile bakliyat yemekleri, çorba ve çığ haliyle yer kaplamayan sebzeleri pişirebilirsiniz. Bahsettiğim bu ürünleri hepsiburada veya n11 sitelerinden tedarik etmeniz mümkün. "Makarna tenceresi 20cm" veya "20cm granit tencere" gibi anahtar kelimelerle arama yaptığınızda sonuçlar çıkacaktır. Yirmi santim çapını öneriyor olmamın diğer bir nedeni ise buzdolabındaki durum. Çoğu buzdolabının iç genişliği atmış santim oluyor. Tek rafa üç tencere çok rahat sığıyor. Buzdolabı önünde horoz gibi çömeli yap-boz oynarcasına tencere yerleştirme çabasına gerek kalmıyor. Büyük marketlerdense on santim çapında ve yedi sekiz santim derinliğindeki küçük teflon tencereler tedarik edebilirsiniz. Eğer ıspanak, semizotu gibi piştikçe ölgünleşen yemekler yapacaksanız çapı yirmi üç santim civarında olan tencerelerden de almanız gerekiyor.

OCAK SEÇİMİ

Yeni bir ev kuruyorsanız yemek pişirme işinde ocak da hayli önemli. Evet, hepsi aynı işi görüyor; ancak bazı küçük detaylar körcül kullanımı etkiliyor. Önerim, çakmaklı ve otomatik gaz kesme özelliğine sahip bir ürün seçmeniz. Ürünü internetten alacaksanız öncesinde mağazada incelemeniz de iyi olacaktır. Bazı ürünlerin demir ızgaralarında alt tarafta ısıya dayanıklı küçük lastik parçaları oluyor. Her bir ızgaranın dört ucunda olan bu lastikler, ızgaranın emaye üstüne fazlaca kaymasını önüyor ve bu özellik tencereyi yerine oturtmaya çalışırken hayli işinize yarıyor. Alacağınız ürünün gaz çıkış hücrelerini de kontrol etmelisiniz. Bazı ürünler şapka misali gaz çıkışına oturuyor. Böylece gaz hücresinin üstündeki parçaya bir şey çarptığında hücreden ayrılıp düşmüyor. Aynı mekanizma yemek taşımında ya da benzer aksaklıklarda gazı otomatik olarak kesmeyi de sağlıyor. Ancak bu özellik bazen ters de tepebiliyor. Tezgâhta altı ıslanan tencereyi ocağa koyup ateşledikten sonra ıslık çalarak mutfaktan çıktığınızda ocak gazı kesiyor.

Tabii ki gaz olmayınca ateş yanmıyor; ateş yanmayınca su ısınmıyor; ısınmayan suya makarna atılmıyor. Yok eğer attıysanız da o sizin şapşallığınız oluyor!

BLENDER SEÇİMİ

Mutfakta kullandıkça "Bu aletin mucidine saygı duymayanın burnu ters dönsün!" cümlesini sıkça dile getirdiğim bir araç. Çok bilinmedik bir marka olmadıkça alacağınız blenderın markası pek de önemli değil. Piyasada birkaç farklı tipte ve özellikte blender bulunuyor. Rendeli, buz kırıcılı, ek aksesuarlı vs. vs. Blender alırken en çok dikkat etmeniz gereken şey motor gücü. 400W'den başlayan güçler genellikle 700W'ye kadar gidiyor. 550W gücündekiler neredeyse tüm görevlerden alınlarının akıyla çıkıyor. 700W ile 550W arasındaki temel farksa 700W olanların buz parçalayabilmesi. Eğer buzlu milkshake veya benzer şeyler üretmek için kullanmayacaksanız 500-550W gücündeki bir ürün alabilirsiniz. Rende özelliğine sahip ürünleri almadan önce iki kez düşünmenizi tavsiye ediyorum. Rende özelliği olanların hazneleri daha büyük oluyor ve bir de rendelenecek gıdaları üstten sırayla atmak için boğazı bulunuyor. İşte o boğaz ve biraz genişleyen hazne blenderın mutfak çekmecesine sığmasını engelliyor. Araç hantallaşılıyor. Boğazdan sebze itmek için kullanılan aparatı al, yok şunu tak öbürünü çıkar, derken blenderın pratikliği kayboluyor. Normal üç parçalı bir blenderın parçalayıcısı da havuç, turp gibi sebzeleri parçaladığı için salata faslında gayet yeterli oluyor. Eğer bulaşık makineniz varsa bir de Tupperware almanızı öneriyorum. Blenderın hazne ve parçalayıcı kısmından oluşan bu ürünün tek farkı çalıştırmak için elektrikli motora ihtiyacı olmaması. Üstündeki ipi çekip bıraktığınızda mekanizma, haznedeki parçalayıcıyı çeviriyor ve sebze parçalanıyor. Elektrikler yokken veya blender makinedeyken hayli işlevsel bir araca dönüşüyor. Küçük ve büyük boyu olan ürünün büyük boyu blender haznesi, küçük boyuysa kase ebadında.

BIÇAK SEÇİMİ

Biçaklarınızı, çatal kaşık çekmecesinde tutuyorsanız bu alışkanlığınızı gözden geçirmelisiniz. Mutfak tezgâhının üstünde, ince ahşaptan yapılmış kutulu bıçak setleri yemek yapma sürecini hayli rahatlatıyor. Genellikle beş farklı boydaki bıçağı barındıran

kutular sayesinde eliniz kirliken bıçak değiştirmek istediğinizde çekmeceyi karıştırmak zorunda kalmıyorsunuz. Keskin taraflarının kutu haznesinin içinde durması da ufak tefek kazaları önüyor. Doğrudan ahşap kutulu bir bıçak seti alabileceğiniz gibi "Salı Pazarı" tarzı dükkânlardan evinizdeki mevcut bıçaklarınızı saplayabileceğiniz boş ahşap kutu da alabilirsiniz. Bazı nalburlarda bıçak bileme makinesi bulunuyor. Mutfak işlerine başladığınız ilk evrede olmasa da sonrasında keskin bıçaklar özellikle soyma işinde hayli faydalı oluyor.

KEPÇE SETİ SEÇİMİ

Teflon tencerelerin bolluğu göz önünde tutulduğunda metal kepçeler pek de kullanışlı olmuyor. Kaliteli markaların ısıya dayanıklı plastikten üretilen kepçeleri hayli kullanışlı. Ancak burada "kaliteli" ifadesine dikkatinizi çekmek istiyorum. Bilinmedik markaların ürünleri hem sağlıklı olmuyor hem de kısa sürede kullanılmaz hale geliyor. Emsan'ın dört parçalı kepçe setini tavsiye ediyorum. Kepçenin her iki tarafında yer alan küçük çıkıntılar sayesinde ağzınızı yakmadan pişirdiğiniz çorbanın tadına bakabiliyorsunuz; keza süzgeçli kaşığı da hayli pratik. Dikdörtgen olan alanın çevresinde dipten öne doğru azalan yükselti sayesinde suyunu fazla kaçırdığınız yemekleri çorba olarak değil, yemek olarak yemenizi sağlıyor.

AHŞAP KARIŞTIRICI SEÇİMİ

Çoğu kişi teflon tencerelerde bir şeyler kavurmak için tahta kaşık kullanır. Ben tahta spatula kullanmayı tercih ediyorum. Uç kısmının düz ve dikdörtgene benzemesi özellikle pişirilmeden önce kavrulması gereken yemeklerde hayli işlevsel oluyor. Küçük tencerelerde bazen sebzeler hayli yer kaplıyor ve rahat rahat karıştırma şansınız olmuyor. Bu durumlarda tahta spatulanın ucuyla alt-üst yapmak tahta kaşığa nazaran çok daha kolay oluyor. Piyasada farklı kalınlıkta ve modellerde tahta spatula bulunuyor. Üç lira civarında bir fiyata satılan ince spatulalardan iki üç tane almanızı öneriyorum. Biri bulaşık makinesinde yıkanmayı beklerken diğeri tencere aşkıyla hazırolda duruyor. Fiyatı sekiz dokuz lira olan ve ince olanlara nazaran yaklaşık iki kat kalınlığa sahip olan spatulaları da öneriyorum. Bunların çoğunda tahta üstünde farklı çaplarda delikler

oluyor. Sulu sebze yemeği yaparken karıştırma sürecinde hayli işlevsel olduklarını söyleyebilirim. İnce olan spatulalar su nedeniyle bir süre sonra hafif eğriliyor ancak görevlerini aşkla yapmaya devam ediyorlar. Harlı ateş üstünde duran küçük tencerede spatulayı bırakmanız hâlinde hem eğri hem de yanık bir spatulaya sahip oluyorsunuz!

KAVANOZ DÜNYASI

Türkiye'nin hemen hemen her yerinde "Ne alırsan 5 lira" konseptinde satış yapan bir yer bulunuyor. Mutfağınızı kurarken bu tür bir yere gitmenizi öneriyorum. Mutfakta ihtiyaç duyacağınız bakliyat vb. şeyleri koymak için size en uygun ürünleri seçebilirsiniz. Seçim yaparken dikkat etmeniz gereken ilk şey kavanozun kapasitesi. Çoğu bakliyat, bir kiloluk ambalajlarda satılıyor. Bu kapasitede bir kavanoz almanız gerekiyor. Kavanozun birden fazla pozisyonda durabilmesi de hayli işlevsel bir özellik. Bazı kavanozların alt tarafı dışında ön tarafında da düz yüzey bulunuyor ve kavanoz hem dik hem de kırk beş derece açıyla durabiliyor. Dikkat etmenizi önerdiğim diğer konuyla kavanozun kapağının düz olması. Bombeli kapaklara yapıştırılan belirteçler bir süre sonra düşerken düz kapaklardakiler kalıcı oluyor. İçindekileri ayırt edebilmek için farklı tiplerde kavanozlar almak yerine aynı model kavanoz alıp kapaklara belirteç yapıştırmak bence çok daha pratik. Piyasada fısıfıslı sprey Japon yapıştırıcılar bulunuyor. Kapağın üstüne sprey sıkıp daha sonra ister boncuk ister Braille yazı isterseniz de kırtasiyede satılan küçük harflerden yapıştırabiliyorsunuz. Yemek yaparken kullanacağınız baharat için de küçük kavanozlardan ayrı bir grup yapmanız hayli işlevsel olacaktır.

SÜZGEÇ SEÇİMİ

Piyasada envai çeşit süzgeç bulunuyor. Makarna tenceresinin kapağının süzgeçli olduğunu varsayarsak alacağınız süzgecin çoğunlukla sebze yıkamada kullanılacağını söyleyebiliriz. "Sürgülü süzgeç" olarak satılan süzgeçler, her iki yanından açılan demirler sayesinde lavaboya oturtulabiliyor ve özellikle semizotu, ıspanak gibi terörist ruhlu sebzelerin yıkanmasında işe yarıyor. Alternatif olarak ayaklı süzgeçleri de tercih edebilirsiniz. Plastik ürünler yerine metal ürünler mutfakta çok daha iyi iş görüyor. Pirinç, bulgur, mercimek gibi gıdaları yıkamak için de ayrı bir kap almanız hayli iyi olur. Su akıtma kısmı delikli olan kulplu ve derin plastik süzgeçleri bu iş için kullanabilirsiniz.

KÜÇÜK ARAÇLAR

Mutfakta bazı işler hemen öğrenilmiyor. Örneğin çoğu kişi elde doğrama yapmak yerine kesme tahtası üzerinde bu işi yapıyor. Başlangıçta siz de böyle davranmayı düşünüyorsanız A4 kağıt boyutlarında kesme tahtası alabilirsiniz. Ahşap/sıkıştırılmış bambudan yapılmış olan ürünler plastik katkılı ürünlere göre daha kullanışlı ve sağlıklı. Mutfacı bir seferde eksiksiz hale getirmenin çok zor olduğunu sanırım söylemeye gerek yok. Eksiklerinizi zamanla tamamlayabilirsiniz. Tahta kaşık, kapak ve konserve açacağı, rende, sarımsak döveceği vb. eksikleri yeri geldikçe tamamlayabilirsiniz. Büyük market ve yapı marketlerin ıvır zıvır satışı yapılan reyonlarını gezmeyi de ihmal etmemelisiniz. Bu reyonlarda patates soyacağı, salatalık soyacağı, eşit miktarda tuz/şeker dökme aparatı, elektrikli yumurta makinesi, limon aparatları, dilimleyiciler gibi araçları bulabilirsiniz. Önemli olan boy değil, işlev teorisini destekleyen bu küçük araçlarla mutfaktaki işleri hızlandırabilirsiniz.

Notumsu: Bu yazıda bahsedilen ürünlerin bir kısmını, koruz.biz'in "Market Önerileri" kategorisinde marka ve ürün adı bilgisiyle bulabilirsiniz.

Beceriksiz miyim Yoksa Dahi mi? Ya da...

Eylem Yurtsever

eylemyurtsever@gmail.com

Sayı 46, Aralık 2017

İlkokuldayım. Bir şeyleri inceledikten sonra kilden aynılarını yapmaya çalışmak şeklinde özetleyebileceğim içerikte bir ders vardı körler okulunda. Modelaj dersi...

Bu dersin öğretmeni her fırsatta benim ne kadar beceriksiz olduğumu söylüyordu. Ben de inandırmıştım kendimi beceriksiz olduğuma. Onun için hamuru sadece yoğurmakla yetindim yıllar boyunca. Sadece bir kere bir kaplumbağa yapayım dedim, dolaba alındı, yani beğenildi.

Bir gün, laf arasında annemden modelaj öğretmenimin benim hakkımda nesnelere herkesten önce tanıdığımı söyleyen bir yorumda bulunduğunu duydum. Hayatımda o kadar şaşırdım mı bilmiyorum.

Lisede resim derslerinde canım sıkılmasın diye kil götürmeye başladım. Küçük figürler falan yapıyordum. Bu kez de resim öğretmenim beni o kadar çok övüyordu ki, artık bıkmaya başlamıştım. İki ders boyunca adamın tek yaptığı beni övmek gibi geliyordu sanki. Kili götürmemeye başlamıştım artık. Canımdan bezmiştim resmen.

Anlayamıyordum çünkü. Bu insanlardan biri yanılıyor olmalıydı. Dâhilik ve beceriksizlik birbirine taban tabana zıttı. Ben neydim? Kimdim?

Yıllar yıllar sonra...

Bu kez de kafayı karikatüre takmıştım. Karikatürlere bakanlara çok özenir olmuşum. Anlatsınlar istiyordum. O zekâyı görmek istiyordum. Tanık olmak... Hatta belki de çizebilmek...

Bir gün çok değer vermiş olduğum arkadaşlarımdan biri bana tavsiye ettiği bir kitabı seslendirip hediye etti. O kadar mutlu oldum ki, onun için ben de bir şeyler yapmak

istedim. İhtiyaç gibiydi bu istek. Ne yapabilirdim peki? İlkokulda bana her fırsatta beceriksiz diyen birisinin bile beğendiği bir figürü iyi yapıyor olmalıydım mutlaka. Kaplumbağa... Ancak kaplumbağayı öyle bir şekilde yapmalıydım ki, mizahı çok seven ve çok iyi mizah yapan arkadaşımın hoşuna gitmeliydi. Hem içimdeki karikatür özlemimi de bir nebze giderebilirdim belki. Ardından kafamda bir figür tasarladım. Tasarladım tasarlamasına da, uygun bir seramik atölyesi bulamıyordum bir türlü.

Rastlantı sonucu Atlas Pasajı'nda bir dükkânda, geçici olarak kendi yaptığı bronz heykelleri sergileyen birisiyle karşılaşmasaydım belki hala arıyor olurdum.

Heykellere bakarken Özdoğan Arifoğlu olduğunu sonradan öğreneceğim aslında doktorluk yapan o sanatçı, önüme bir kalıp sert bir şey attı. "Al bakalım, sen de yap bir şeyler" Bir kalıba baktım, adamın sesini beynimde tekrar tekrar oynattım... Yahu ben bunu nasıl yoğuracaktım?

Bal mumu, parafin ve reçineden yapılan bu karışım elde ısınan bir şey ve çok emek harcayarak yumuşattıktan sonra şekillendirip veriyorsun döküm ustasına, parmak izine kadar yaptığın şeyin aynısını bronz olarak alıyorsun...

Yaptığım kaplumbağanın gözleri tıpkı bir salyangozun antenleri gibi olan uzantıların uçlarındaydı ve biri yukarı biri aşağı bakıyordu. Meraklı bir hava vermeye çalıştım. Bir patisi de havadaydı, sanki tokalaşmak ya da dokunmak istiyor gibi... Kabuğunun üzerine de bir soru işareti oyduym diğer çizgilerinin ortasına.

Sonra gerisi geldi. Karşılaştığım o adam bana "Yapabilirsin" dedi, tavsiyeler verdi ve en azından beceriksiz olmadığımı keşfetmemi sağladı. Yapamadığım şeyleri söyledi ki daha iyisini yapayım... Yani bir dahi de olmadığım anlaşıldı böylece.

Gerçi güzel heykel yapabildiğime ancak tamamen doğaçlama gelişen bir olay sonucunda emin olabildim. Kaplumbağayı bitirip arkadaşıma hediye ettikten sonra ki gerçekten çok mutlu oldu, Özdoğan Hoca'nın teşvikiyle başka heykeller yapmaya başladım. Üzerinde en çok çalıştığım heykeli kendisine gösterirken, tam bir ay uğraşmıştım, oturduğumuz odaya bir hanımefendi girip bu odada toplantı yapacaklarını,

bir zahmet uzaklaşmamızı söyledi. Biz tam toparlanırken gözü benim heykele ilişti. Ayaklarını sürüdü ve durdu. Heykele baktı ve güzel olduğunu söyledi. O anın esrikliğiyle tam olarak ne söylediğini hatırlamıyorum. Özdoğan Hoca da benim yaptığımı söyledi. Birkaç dakika baktıktan sonra gitti ve sessizce iki arkadaşını da heykele bakması için getirdi.

İşte o an, çok ciddiym, hayatımın en yoğun hissettiğim anları arasına girebilen bir andı. Katıksız bir beğeniydi çünkü o. Benim için önemli olan da oydu işte.

Kim bilir kaçımıza en başta böyle gerçek dışı eleştirilerde bulunuldu ve bir şeyi yapmaktan vazgeçtik. Kim bilir kaçımız çok iyi yapabileceğimiz bir şeyi yapamaz hale getirildik, bunun için ikna edildik. Kişi kendini bilir mi demeliydik? Kişi kendisini neye göre bilirdi? Kişi kendisini bilseydi toplumun nasıl bir işlevi olabilirdi? Bunun nasıl bir ortası bulunabilirdi?

Yazıyı, bu soruları sorarak bitirsem en iyisi olacak herhalde. Bir de; bu tür bir şeyi yaşayan insanlardan sadece biri olduğumu hatırlatarak...

3 Aralık Paradoksu

Canan am Yücel

canancam@gmail.com

Sayı 46, Aralık 2017

Bugün Dünya Engelliler Günü. Bugün toplumun her kesiminden insan, engelliler adına birçok şey söyleyecekler. Bazı tanıdıklar arayıp “Engelliler gününüz kutlu olsun” diyecek. Akşam haberlerinde ya duygusal müzikler eşliğinde engelli bireylerin yaşadığı toplumsal sıkıntılar anlatılacak ya da engelli bireylere neşeli müzikler çaldırılıp engelsiz bireyler eğlenecekler. Ancak şunu herkes iyi bilmelidir ki Dünya Engelliler Günü yeni bir yıla girer gibi yılda bir kere kutlanacak ya da bir doğum günü gibi yılda bir gün anımsanacak bir gün değildir. Dünya Engelliler Günü, bir farkındalık günüdür; farklılıklara dikkat çekilen yani farklılıkların farkına varılmasını amaçlayan bir gündür. Ülkemizde medya aracılığıyla gösterilenler çoğunlukla gerçekler değildir, engellilere rağmen engelliler yok sayılarak anlatılmaktadır. Asıl gerçeklikleri bilgim ve gözlemlerim dâhilinde size anlatmaya çalışayım da haber alma özgürlüğü kullanılmış olsun:

Ülkemizde katıldığım tüm seminer, panel ve kongrelerde sunum yapan akademisyen ya da meslek elemanının birçoğu hitap sözcüğünün ne olması gerektiği üzerine uzun uzun açıklamalar yapmaktadır. “Engelli, özürlü, sakat, yetersizliği olan birey, yetersizlikten etkilenmiş birey...” gibi sözcüklerden hangisinin literatürde yerini alması gerektiği konusunda görüşlerini aktarmaktadırlar. Bana göre ise, sözcüklerin tek başına bir anlamı yoktur; sözcükler cümle içinde kullanılış biçimlerine göre anlam kazanırlar. Ben sosyolojik olarak “sakat”, bir eğitimci olarak “yetersizliği olan birey” ve halk dilinde ise “engelli” sözcüklerini kullanıyorum. Açıkçası sürekli bu tartışmaları yapmanın da çok anlamsız olduğunu düşünüyorum. Bu yazımda ise, toplumun her kesimine mesaj vermek amacıyla, “engellilik, engel” sözcüklerini kullanacağım. Ülke olarak, ötekileştirmenin en uç sınırlarına ulaştığımızı düşünüyorum. Engelli bireyler için “onlar”, herhangi bir engeli olmayan bireyler için ise, “normal” sözcüklerinin sıklıkla kullanılması birer ötekileştirme örneğidir.

Günümüzde sürekli karşılaştığımız bir diğer gerçeklik ise, zaten büyük ölçüde çökmüş olan eğitim sistemi içinde kaynaştırma uygulamalarının yetersizliğidir. Bundan yaklaşık bir yıl önce katıldığım bir kongrede Milli Eğitim Bakanlığı yetkililerinin kaynaştırma uygulamalarını anlatmalarını şaşkınlıklar ve hayranlıklar içerisinde dinledim. Kâğıt üzerine her şeyi öyle güzel dökmüşler ki ülkemizde yazı dilinin ne kadar gelişmiş olduğunu bir kez daha gördüm. Sanki orada sunulan ve anlatılanlar, benim ülkemi anlatmıyordu, Türkiye'ye başka bir dünyadan bakıyor ya da başka bir ülkedeki kaynaştırma uygulamalarını dinliyor gibiydim. Keşke orada çizilen pembe tabloda biraz eser olsaydı uygulamalarda. Biz hala bu ülkede çocuğunu evinin yakınında bir okula kayıt ettirmek için müdüre, öğretmenlere, engelli çocuğu tamamen keyfi olarak istemeyen velilere bin bir dil dökmek zorunda kalan engelli çocuk aileleri görüyoruz. Yasalara rağmen, engelli çocuğu okula almayan müdürler, sınıfta istemeyen ya da sınıfına alan ama yok sayan öğretmenler, “Çocuğum olumsuz etkilenir” diye itiraz dilekçeleri yazan veliler, bizim asıl gerçeklerimizdir. Yetişkin bireyler bu itirazların hepsini kendi kalıplaşmış zihniyetleri, bir türlü kopamadıkları önyargıları yüzünden yapmaktadırlar. Bir de bu olumsuz düşüncelerine küçücük, tertemiz, masum yürekli, önyargılardan tamamen uzak çocukların zihinlerini kirleterek, çocukları duygusal istismar aracı olarak kullanarak yapmaktadırlar. Dünya “bütünleştirme” derken, ülkemizde başta eğitim olmak üzere birçok alanda “ötekileştirme” örnekleri çoğalmaktadır. Oysa ki güzel günleri görmemizi sağlayacak olan çocuklarımızdır. Eğitimde, okul öncesi dönemden itibaren uygulamada bütünleştirici yaklaşımlar olsa, her şey çok daha güzel olacak. Okul öncesi dönemden itibaren sınıflarda engelli çocuklar her anlamda var olsa, tüm faaliyetlere birlikte katılsalar; sanat etkinlikleri, oyun etkinlikleri, drama çalışmaları, beden eğitimi çalışmaları, okul gezileri gibi etkinliklerde erken çocukluktan itibaren bir arada olsalar, ileride önyargılardan uzak bireyler kendiliğinden yetişmiş olacak.

Eğitim sürecinde oluşmaya başlayan boşluk, yıllar geçtikçe büyümeye devam ediyor. Okullarda engelli bireylerin sadece bedensel olarak bulunması da yetmez. Tam katılımlı eğitim gerçekleşmeyince, ayrımcı tutumlara bağlı olarak ayrımcı söylemler de artmaya devam ediyor. “Onların kendi okulları yok mu? Oraya gitsinler” şeklinde başlayan

söylemler, sonrasında “Onlar için ayrı okullar açılsın, ayrı yaşam alanları kurulsun ve orada rahatça yaşasınlar” şeklinde devam ediyor. Görüldüğü gibi engelli bireyi yok sayma, eğitim süreciyle başlayıp toplumsal boyutta da hızını kesmeden devam ediyor. Engelli bireyin kendisiyle ilgili karar almasına fırsat tanınmıyor, yaşamına kolayca müdahale edilebiliyor, tercih yapması engellenebiliyor, kısacası özgürlüğüne dokunularak kişilik hakları elinden alınabiliyor. Şimdi, bu durumları somut örneklerle açıklayalım. Bir sinemaya gittiğinizde bilet alma işlemi yaparken biletiniz yanınızdaki herhangi bir engeli olmayan kişiye verilebiliyor. Restorana gittiğinizde garson ne yiyip içmek istediğinizi yanınızdaki kişiye sorabiliyor. Yolda yürürken bir kişi, size hiç sormadan kolunuzu sımsıkı tutarak sizi kendi gittiği yöne doğru çekiştirme cüretini gösterebiliyor. Otobüse bindiğinizde, birisi sessizce omzunuza dokunarak kendince size yer vermeye çalışabiliyor; tabii görmediğiniz için üstün yeteneklerinizi kullanarak nereyi gösterdiğini tahmin etmeniz gerekiyor. Yine toplu taşımalarda biri sizi oturmanız için zorla çekiştirebiliyor. Yollarda yürürken kaldırımlara park etmiş araçlara, kaldırım üzerine özenle yerleştirilmiş market kasalarına, lokanta masa ve sandalyelerine, kaldırımın tam da ortasına yerleştirilmiş olan elektrik direklerine ve ağaçlara, neredeyse tüm kaldırımı kaplayan seyyar satıcı tezgâhlarına, kaldırımların ve üst geçitlerin üzerine ya da merdivenlerine yayılmış dilencilere sıkça rastlamak mümkün. İşverenler, bünyelerinde engelli bireyleri çalıştırmak istemiyor, “Sen işe gelmesen de olur, biz maaşını yatırırız” diyebiliyor. Böylece resmiyette sigortalı engelli birey çalıştırıyor görünüyor ve engelli kotasını doldurduğu için devletin uygulayacağı cezai yaptırımdan da kurtulmuş oluyor. Görme engelli bireyler, hala resmi kurumlarda, noterlerde, bankalarda iki tanık huzurunda imza atmaya ya da el yazısı yazmaya zorlanabiliyor. Kısacası, yasalara rağmen görme engelli bireyler okur-yazar olarak kabul edilmiyor. Bu tür durumlarda aslında teknolojiyi kullanarak hayatın ne kadar kolaylaştırılabileceği nedense hiç akıllara gelmiyor.

İşte yukarıda kısa zamanda sıralamış olduğum gerçekler, bizim asıl gerçeklerimizdir. Tüm bunları ya da benzerlerini sürekli engelli bireylere yaşatan ve kendilerini “normal” olarak nitelendiren bireyler bilsinler ki “Herkes için Eşit, Erişilebilir, Engelsiz Hayat!” bizim daimi sloganımız olacaktır. Bizler, Dünya Engelliler Günü’nü kutlamıyoruz. Çünkü

inaniyoruz ki engellilik sadece yılda bir günün gerçeği değil, her gün yaşanan bir yaşam biçimidir. Bizler var olduğumuz sürece, her eğitim ortamında, her cadde ve sokakta, sinemada, tiyatroda, konserde, restoranda kısacası herkesle aynı anda her mekânı kendi özgür irademizle kullanıncaya ve Evrensel Tasarım İlkesi'ni kendi ülkemizde de yaşamın içine yerleştirinceye kadar mücadelemize devam edeceğiz. Dünya Engelliler Günü'nü kutlayanlara kutlu olsun!

Engeli Kardeşlerim, Bir Sağlamcılık İzdüşümü

Engin Yılmaz

engin_yilmaz@yahoo.com

Sayı 46, Aralık 2017

Bugün engelli kardeşlerimize sahip çıkma günüdür.

Tek ihtiyacımız sevgi.

Onlara bakıp insan olduğumuzu hatırlayalım.

Merhabalar değerli dostlar. Bir 3 Aralık'ı daha geride bıraktığımız bu günler de, yine benzer sözler fısıldandı kulağımıza, bir parmak bal çalındı ağızımıza. Bu yazının amacı yeni bir 3 Aralık eleştirisi yapmak değil aslında. Ama o gün daha çok duyduğumuz “engelli kardeşlerimiz” klişesini biraz tartışmak ve deşelemek istiyorum aşağıdaki satırlarda.

Bir taraftan baktığımda, hiçbir biçimde kabullenmesem de, her siyasi görüşten politikacının çeşitli halk kitlelerine “Kardeşim, kardeşlerim” diye hitap etmelerinin mantığını tahmin edebiliyorum. Kendini daha üst bir sınıfta gören politikacı, tebaasına otoriter bir abi edasıyla güya sahip çıkıyor. İyi de, senin benim gibi halk kitlesine ne demeli? Onlar neden benzer bir üslubu kullanıyor konu engelli birine gelince. Geçen Kanal D Ana Haber’de Ahmet Hakan, böyle başlıyordu bir engelli haberine: “Şimdi engelli kardeşlerimizle ilgili habere geçelim. Engelli kardeşlerimize hepimizin sahip çıkması gerekiyor”.

Kelimeler tamı tamına bu olmasa da mealen bunları söylüyordu haberi sunarken. Anlatmaya çalıştığım bizleri kardeşleri olarak görenler yalnızca politikacılar değil, bir virüs gibi yukarıdan aşağıya artarak yayılan bir söylem bu. Onca sorun dururken, neden buna takıldığımı sorgulayabilirsiniz. Mesele yine dönüp dolaşıp normalliğin inşasına dayanıyor çünkü ve bu noktaya doğru bir tura çıkarmayı arzuluyorum sizi.

Davis'in (2006), derslerimde mutlaka kullandığım ve sakatlık çalışmaları derlemesinde Türkçe olarak da bulabileceğiniz yazısı, insanlığın aslen sakatlığı değil, normalliği inşa ettiğini belirtiyor. Normal sözcüğü İngilizceye 1800'lü yıllarda giriyor. Onun öncesinde bir marangozluk terimi olarak kullanılıyor, gönye tarzı bir şeyi ifade ediyor. Ancak Sanayi Devrimi sonrasında, çalışabilecek, fabrikalara gidecek ve üretim yapacak insan ihtiyacı hat safhaya çıkınca, o çalışacak sağlam insanları belirleme ihtiyacı da hâsıl oluyor. Bu durum da ortalama bir insanı belirleme çabasını beraberinde getiriyor. İstatistik, standart sapma ve benzer kavramlar o dönemlerin bir ürünü. İşte norm, normal bu çabalar sonrası gitgide popülerlik kazanıyor ortalama insanı ifade etmek için.

Tabii normal ortalama insanı belirlemek için de tıp bilimi, zekâ testleri, sınav ve sınıflandırmalar araçsallaştırılıyor. Şu ayrıma dikkat edelim, ortaya bir normal koymak için, normal olmayan bir grubu da belirlemek şart. Yani bir sınıf ortaya koyarsanız, karşıtını da yaratmak zorundasınız. İşte söz konusu sınıflandırmalar çalışabilecek sağlam insanları belirlemek için, sağlamları sağlam olmayanlardan ayıklamaya başlıyor. Bu durumda da, deliler, frengililer, yaşlılar, körler, fahişeler, normal olmayan ve toplumdan ayrıştırılması gereken gruplar olarak kabul ediliyor.

Böyle grupların yok edilmesi, kısırlaştırılması ve saf ırkın elde edilmesine yönelik ojeni düşüncesi 20. Yüzyıl ortalarına kadar Dünyada çok popülerdi, anımsayalım ve bunun tek savunan Hitler değildi. O yalnızca İngiltere ve diğer Avrupa ülkelerinde ortaya çıkan bu düşüncüyü uygulayanlardan biriydi aklımızın bir köşesinde tutalım.

Tabii doğru emek gücünü bulabilmek için, zamanla ortalama insanı bulmak da yetmiyor, o insanlar bir daha ayrıştırılarak içlerinde en iyi olanları bir daha ve bir daha belirlemek şart oluyor. Yeni nesiller yetiştirilirken de kurulu düzeni yeniden üretecek bir mekanizma daha küçük yaşlarda oluşturuluyor.

Tüm bu tarihsel gelişim en fazla 200 yıllık bir geçmişi olan normal kelimesini o kadar hayatımızın vazgeçilmez bir parçası yapıyor ki, Geçen yemekhanede, hangi ekmeği istediğim sorusuna kendimi normal ekmek istiyorum derken bulabiliyorum. Günlük hayatımıza bir baktığımızda ne çok şey için normal kavramını kullandığımızı kolayca

görebiliyoruz, Normal yazı, normal değerler, normal durumlar vs. Haliyle bir normal varsa, normal olmayan bir şeyin de olması gerekiyor. İşin tuhaf noktası da burada başlıyor. Aslında sakat insan değil normal insan inşa ediliyor ve bunun dışında kalan herkes, sakat, bozuk, işlevsiz, eksik olarak niteleniyor.

Ekim ayından bu yana bir üniversitede farklı öğrenenler konulu bir özel eğitim dersi veriyorum ve her hafta farklı öğrenen bir grubu ele alıyorum. Bunun içinde disleksi de var, otizm de, körlük de, sağırlık da. Elbet ders için konuyla ilgili kaynakları tarıyor, ders kitaplarına başvuruyorum ve dilin hep aynı olduğunu görüyorum. Disleksiye, otizmi açıklarken, neden olarak kesin bir şey söyleyemiyorlar, ilk başta beyin hasarları nedeniyle olduğu düşünülüyor, ancak sonra bu da kabul görmüyor. Ve en sonunda sinir ağlarının yanlış organizasyonu şeklinde bir açıklama ortaya konuluyor. Bu olgular halen tartışılan noktalar ama kitaplardaki söylem hep disfunction, disorganization, disorder gibi terimlerle açıklanıyor: yani işlevsizlik, bozukluk, yanlış organizasyon. Öğrenme bozukluğu, davranış bozukluğu, iletişim bozukluğu. Körlük, sağırlık, tekerlekli sandalye kullanmak, zaten baştan kaybediyor, çünkü onların bozuk oldukları her hallerinden belli.

Sonuçta konuyla ilgili bilgi ve bilinci arttırması beklenen özel eğitim kitapları ve kaynaklar bile daha başlangıçta meseleyi bozukluk sağlamlık üzerinden tanımlayınca, sokaktaki insanın farklı düşünmesini beklemek de pek mümkün olamıyor. Tam bu noktada yazının başına dönersek, engelli kardeşlerim sözünün kökeninin nerelerden başladığını daha iyi anlayabiliriz sanırım. İster politikacı, ister köşedeki simitçi olsun, sizinle karşılaştığında kendini bir ebeveyn, bir abi, bir abla gibi hissediyor. Çünkü normalliğin, sağlamlığın bir değer olarak dayatıldığı çevrede yetişiyor. Kendisi de başka bir ortamda bozuk, anormal kabul edilse bile, sizinle baş başayken, sağlam ve üstün olan kişi o oluyor ve siz de beterin beteri durumundaki kişi. Bu nedenle de, merhametli bir günündeyse siz kardeşine yardım elini uzatıyor ve size sahip çıkıyor. Sinirli bir günündeyse, başına gelen kötü şeylerin sebebi olarak sizi görüyor ve azarlayıveriyor.

Bir abi, bir abla olarak sevmek de dövmek de onun hakkı ne de olsa. O nedenle de sizi anlamak için ne yaşadığınızı size sormayı tercih etmek yerine, gözlerini kapatıyor,

tekerlekli sandalyeyle dolaşıyor, kulaklarını tıkıyor. Kendinizi anlatamayacak kadar eksik olduğunuz için, sizin yerinize o düşünüyor, sizin yerinize o istiyor.

İş bireylerde böyle de, kurumlar için farklı mı? Hayır. Onlar da engelli kardeşleri için yaptıkları hizmetleri zaten yapmaları gereken bir işin parçası olarak değil, sosyal sorumluluk olarak ele alıyor. Olaya bir hakkın teslimi değil, engelli kardeşlerine uzatılan bir el olarak bakıyor. Ama aynı kurumlar istihdam sırasında sakat kişiyi görmezden gelebiliyor. Ormana değil ağaçlara, kalıcı hizmetlere değil şaşalı törenlere yöneliyor.

Diğer taraftan, bazı engelli örgütleri de normalliği yeniden inşa ediyor. Kendilerini daha bozuk, daha eksik gösterme yarışına girip, bu yolla abi ablalarının sadakalarına el açıyor. Hangimiz daha çaresiz, hangimiz daha zavallıyız rekabeti öyle bir hal alıyor ki, olay ilkokul öğrencilerinin dağıtılan zarflara koyacakları paralara kadar gidiyor. Kendini bozuk gösteren kurum yolunu bulurken, zarfa para koyan da engelli kardeşine el uzatmanın vicdani rahatlığıyla başını yastığa koyabiliyor.

Tüm bu noktada da, kaybeden maalesef eşit, erişilebilir bir yaşam isteyen hak temelli örgütler oluyor. Sağlam kişi ve kurumlar bu örgütlere mesafeli duruyor, çünkü kendilerinin üstün, abi, abla gibi görülmemeleri, sakatların eşit hak, eşit yaşam fikirleri içlerine sinmiyor. Kanıksanmış sağlamlılığı benimseyen diğer engelliler de sevmiyor bu örgütleri. Çünkü eşit, erişilebilir hak talepleri, bu koşullar sağlandığında beraberinde sorumluluğu ve eşit beklentileri de getiriyor.

Kısaca değerli dostlar, bize niye engelli kardeşlerim diyorlar diye düşünüyorsanız benim gibi, bunun kökeninde yatan süreci bir daha anımsatmak için yazdım bu yazıyı. Hak temelli yapılar akıntıyı tersine çevirebilir mi, abi kardeşin ötesinde eşit yurttaşlar olduğumuzu kabul ettirebilir mi bilinmez. Ama asıl kaybettiğimiz an denemekten vazgeçtiğimiz anlar olacağından, eşit, erişilebilir ve engelsiz bir hayat için mücadelemiz devam etmek zorunda.

Kaynakça

Bezmez, D., Yardımcı, S. & Şentürk, S., (eds). (2011). *Sakatlık Çalışmaları: Sosyal Bilimlerden Bakmak*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.

Lennard J. Davis, "Constructing Normalcy: The Bell Curve, the Novel and the Invention of the Disabled Body in the Nineteenth Century," *The Disability Studies Reader* içinde, der. Lennard J. Davis, Londra: Routledge, s. 3-16, 2006.

Biz Ne Ara Bu Kadar Kötü Olduk

Burak Sarı

buraksari2014@gmail.com

Sayı 46, Aralık 2017

Yine kendi dünyasına gömülmüş, melodiler ve dizelerin içerisinde kulaç atıyordu. Son zamanlarda güçlü bir sığınak olmuştu bu havuz kendisine. Cehalet, ayrımcılık, sömürü; kısacası tüm pisliklerden oluşan bir bulamacın içinden güç bela atmıştı kendini bu güzelim birikintiye.

Arınmışlığın o paha biçilmez mutluluğunu özümsemişti anda, her şeye turp sıkın o iğrenç zırlıtlıya irkildi. Tüm dünyayı ayağına getiren o müthiş icadın, sinir bozucu sesi kulağını tırmalıyordu. Bütün büyü bozulmuştu. Cevapla tuşuna dokunduğu anda, o iğrenç bulamacın suları içeriye dolacaktı. Kilometrelerce öteden kulağına akan, özlemle beklediği bir dost sesi olsa da; zihnine hücum eden, gündelik yaşamın çekilmez olaylarından oluşan koca bir yığın olacaktı. Ufak bir ikirciklenmenin ardından cevapla tuşuna dokundu. Kısa bir hal hatırın ardından, tonları değişse de kendisi değişmeyen nakaratlar tekrarlanmaya başladı. “Duydun mu kızın biri engellilerle dalga geçen bir video çekmiş ve sosyal medyadan yayınlamış” dedi telefonun diğer ucundaki. “Bunda şaşılacak ne var?” diye yanıtladı. Ahizenin diğer ucundaki ses ısrarcı: “Nasıl yani? Kız diyorum, engellilerle dalga geçmiş diyorum” Aynı umursamazlıkta yanıt geldi. “Geçebilir, insan halidir.” Karşı tarafın sesi, şaşkın ve hiddetli bir ton aldı. “Dalga mı geçiyorsun? Yoksa takoz musun? Densizin birisi, insanların farklılığıyla dalga geçiyor ve sen saçma sapan yorumlar yapıyorsun.” “Bizim parametrelerimizle oynanmış ve öfkemizi yanlış dizine yüklemeye çalışıyoruz” dedi. Karşı tarafın sesindeki hiddet, yerini alaycı bir tona bıraktı. “Oğlum, bilgisayara format atmayı sormuyorum, şurada seni insan yerine koyup bir bok anlatmaya çalışıyorum.”

“İyi ya” dedi, “ben de anlattığına yorum yapmaya çalışıyorum. Bizim ne zaman kötü olduğumuzu tam bilemiyorum ama sınıflı toplumun var oluşundan beri kötülük sistematik olarak kullanılmış. İyilik, kötülük kavramlarının felsefi boyutuna

girmeyeceğim. Girersek, bir daha çıkamayabiliriz. Bizim kötülükten anladığımız: çevresine zarar vermek, ayrımcılık yapmak ve günlük hayatımızda yaşadığımız tonlarca saçmalık. Eski çağlarda güçlüler zayıflara kötülük yaparmış. Zayıfların zayıflara yaptığı kötülük; güçlüden duyduğu korkudanmış. Eeee, şimdi işler değişti. Egemen zihniyet, bilgi çağının nimetlerinden sonuna kadar faydalanıyor. Bizim hard diski, kendi çıkarlarına göre şekillendiriyor. Kendimize yabancılaşıyoruz, doğaya yabancılaşıyoruz, emeğimize yabancılaşıyoruz. Haliyle bir öfke birikiyor. Maalesef bu öfke yanlış dizine yönlendirilmiş. Bizim yedek klasörümüzün bulunduğu, D dizinine yönlenecek öfke. O dizinde, bizi biz yapan her şey var. Sevgimizi, direncimizi, umudumuzu o dizinde muhafaza ediyoruz. Haliyle, öfke bunların üzerine yazılarak dizini kullanılmaz hale getiriyor. İnsani olan her şeye yabancılaşıyoruz. Sonra bir dilim ekmek isteyen kedinin üzerine kaynar su döken, kadınlara ve çocuklara yönelik akla gelmeyen alçaklıklar yapan, engellilere, farklı ulus ve kültürlerle her türlü iğrenç davranışı meşru gören robotlar haline geliyoruz. O videonun altına yazılanları gördün mü? Engellileri savunduğunu sanan tonlarca insan, kadına hakaret ederken engellileri aşağılamış. Çünkü, o kadının zihnini şekillendiren de bu toplum. Engellilerle dalga geçen bir video yayınlamak ne kadar ayrımcılıksa, videoyu çekene sen zihinsel engellisin demek de o kadar ayrımcılıktır. Farklılıkların zenginlik olduğunu bilerek yetişen nesiller, bu tür ayrımcılık ve önyargılardan arınmış olur. O nedenle bir an önce D diskimizi onarıp, olumsuz davranışlarımıza yön veren C Diskimizi formatlamalıyız.”

“Peki bu işletim sistemini nasıl bulacağız?” Kendi özgür yazılımımızı yaratacağız, kendi hard disklerimizden başlayacağız işe. Belki tüm verilerimizi kaybedeceğiz. Olsun, ne çıkar bundan? Onların yerini, aşktan, sanattan, özgürlük ve eşitlikten oluşan yeni yeni klasörler alır. Neyse, bizim muhalifliğimiz bu kadar oluyor, iletişim tekellerini zengin ettik yine.” diyerek bu ilginç sohbeti sonlandırdı.

Anlayamazsınız

Meral Sözen

meralsozen1@gmail.com

Sayı 46, Aralık 2017

Geçen gün yine duyarlıyız arkadaşlarla. Cihangir'de bir mekânda farkındalıklı farkındalıklı oturuyoruz.

Hemen yan masamıza bir görme engelli geldi. Getirildi daha doğrusu. Nasıl gelsin kızcağız? Neyse ki garson da çok farkındalıklı. Biz de gözlerimizi diktik izliyoruz. Hiçbir şey demiyoruz tabii. Öyle "Vah vah" falan demememiz gerektiğini biliyoruz. O yüzden bakıyoruz öyle. Güzel kız ama. Güzel de giyinmiş, bravo valla.

Garson, "Ne alırdınız?" deyince biz de daha bir dikkat kesiliyoruz sanki siparişi biz alacakmışız gibi kızın ağzından çıkacaklara.

"Kahve alayım" diyor kız "Sade olsun"

"Normal kahve mi?" diyor garson.

Kız gülümseyerek "Normal" diyor, "Şekersiz yani"

Ve şaşkın garson, kız isteğini tam olarak anlatamadan dönüp arkasını gidiyor, bu küçük çaplı sipariş krizine müdahale ediyoruz hemen, çağırıyoruz tekrar garsonu panikle.

"Pardon!" diye atılıyor arkadaşım, heyecanla garsona sesleniyoruz: "Bakar mısınız?"

"Şey, hanfendinin siparişini yanlış aldınız galiba. Türk kahvesi istemedi galiba, normal kahve istedi" gibi bir şeyler saçmıyoruz. Bu arada kıza dönüp teyid almaya çalışıyoruz, "Değil mi?" diye soruyoruz.

"Türk kahvesi istedim" diyor kız, "ve de sade" diye ekliyor, "Niye bu kadar olay oldu?" diyen rahatsız bir yüz ifadesiyle bakıyor.

"Ay biz yanlış anlamışız" deyip gülüyoruz, "Hah hah, öyle deyince..."

Garson da "eheehe," diye gülerek uzaklaşıyor.

Neyse biz de bu vesileyle bir sohbet açmaya çalışıyoruz kızla. Çok sosyal, güler yüzlü, tatlı arkadaşım soruyor:

"Buralarda mı oturuyorsunuz?"

"Niye sordunuz?" diyor kız.

Niye sorduk hakikaten? Yan masaya oturan sıradan biri olsaydı soracak mıydık? Niye soralım? Merak ettik işte. Yok merak da etmedik aslında da; bir iletişim

kuralım dedik.Yani böylece onu normal hissettirelim diye düşündük herhalde. O anda düşünmeden bir laf ettim:

"Konuşmak istersiniz belki diye" dedim.

"Lütfettiniz" dedi kız.

O zaman anladım kendimi doğru ifade edemediğimi. Hemen düzeltiltim durumu, "Yanlış anlamayın" dedim, "Benim engelli arkadaşlarım var"

"Benim de ateist arkadaşlarım var" dedi kız gülerek.

Biz anlamayınca ekledi: "Kürt arkadaşlarım da var"

Ve gülmeye başladı, kız resmen bizle dalga geçiyor. Neyse onun yaptıklarına alınacak değiliz, güldük biz de.

Ne güzel gülüyoruz karşılıklı. Ne kadar hayat dolu bir kız, eğlenceli, neşeli. Neredeyse bizim gibi yani.

Aramızdaki buzların hızla erimesiyle, "Öğrenci misiniz?" diye soruyorum.

"Burs mu vereceksiniz?" diyor. Ne kadar ukala bir cevap.

Bu arada kahvesi geliyor ve garsona: "Başka boş masa var mı?" diye soruyor.

Donup kalıyoruz, ne kadar yabaniymiş, asosyal resmen.

"Biz rahatsız ettik galiba, kusura bakmayın" falan diyoruz bozulmuş bir tavırla.

"Estafirullah" diyor garson onun yerine. "Olur mu öyle şey"

Boş masa da yokmuş. Kız bir şey demiyor hala. Gıcık oluyoruz iyice.

"Rahatsız mı ettik hanfendi?" diyor arkadaşım sert bir sesle.

"Taciz ediyorsunuz" diyor kız ve devam ediyor:

"İlk kez gördüğünüz, hiç alakanız olmayan ve size yüz vermeyen biriyle

neden ısrarla iletişim kurmaya çalışıyorsunuz? Herkese yapıyor musunuz

bunu? Bu rahatlığınızın sebebi ne? Neden benimle bu kadar rahat diyaloga

geçebileceğinizi düşünüyorsunuz? Neden hiçbir sosyal çekince taşıyorsunuz?

Konuyu biraz daha açabilirim ama şu an mesai saatleri dışındayım. Olası sorularınıza

cevap vereyim de sakinleşin biraz artık, öğretmenim, buralarda oturuyorum, evet

İstanbul çok zor, 34yaşımdayım, doğuştan, zor olmuyor, evet teknoloji çok gelişti, fal

bakmaktan anlamam, maneviyatla ilgili atıp tutacağım mistik hikayelerim yok, dindar

değilim, engelli tanıdıklarınızla ve bunlarla ilgili anılarınızla ilgilenmiyorum, depresyonda

değilim, çok sevinçli de değilim, anlama güçlüğümlüğü gibi dahi de değilim, aciz de

değilim örnek insan da... Ve tüm abartılı ve samimiyetsiz

iltifatlarınızı için topluca teşekkür ediyorum. Şimdi rahat bırakabilir misiniz beni? Duyarlı

falan olmayın, ben yokmuşum gibi davranın olmaz mı?

Az öncesine kadar ağzından kerpetenle laf aldığımız kız, şimdi sözcüklerle ateş açmıştı bize. Daha da devam edecek gibiydi ama arkadaşı geldi nihayet.

Kısa bir selamlaşmanın ardından arkadaşına anlatmaya başladı kız.

Bizim duyup duymadığımızı önemsemeden anlatıyordu, nazik görünüşümüz

ardındaki kabalıktan, bilinçaltılarımızın hastalıklı sanrılarından, egosal tatmin arayışımızdan, bütünleşme görünümüyle ayrımcılık yaptığımızdan falan bahsediyordu. Gereken durumlarda yok sayılıp da gerekmeyen durumlarda da ilgi odağı olmaktan duyduğu rahatsızlığı anlattı bir süre. Arkadaşı da o ne derse onaylıyor, bir yandan da göz ucuyla bize bakıyor, duyuyor muyuz diye kontrol ediyordu.

Arkadaşı kıza doğru yaklaşıp kısık bir sesle "Boş ver" dedi ve ekledi

"Asıl engelli onlar"

Kız birden düştü bayıldı.

Anlamadık.